

GT.0000027250

ÊN (Chủ biên) – NGUYỄN QUỐC TRỊ

LỊCH SỬ GIÁO DỤC THẾ GIỚI

NGUYỄN
QUỐC TRỊ

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

UNIVERSITY OF EDUCATION PUBLISHING HOUSE

LỊCH SỬ GIÁO DỤC THẾ GIỚI

Bùi Minh Hiến (Chủ biên) – Nguyễn Quốc Trị

Sách được xuất bản theo chỉ đạo biên soạn của Trường Đại học Sư phạm Hà Nội phục vụ công tác đào tạo.

Bản quyền xuất bản thuộc về Nhà xuất bản Đại học Sư phạm.
Mọi hình thức sao chép toàn bộ hay một phần hoặc các hình thức phát hành mà không có sự cho phép trước bằng văn bản của Nhà xuất bản Đại học Sư phạm đều là vi phạm pháp luật.

Chúng tôi luôn mong muốn nhận được những ý kiến đóng góp của quý vị độc giả để sách ngày càng hoàn thiện hơn. Mọi góp ý về sách, liên hệ về bản thảo và dịch vụ bản quyền xin vui lòng gửi về địa chỉ email: kehoach@nxbdhsp.edu.vn

Mã số sách tiêu chuẩn quốc tế: ISBN 978-604-54-0701-1

MỤC LỤC

Trang

LỜI NHÀ XUẤT BẢN	7
Chương 1. NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ LỊCH SỬ GIÁO DỤC	9
1.1. Đối tượng, nội dung nghiên cứu của Lịch sử giáo dục	9
1.2. Nhiệm vụ nghiên cứu của Lịch sử giáo dục	9
1.3. Phương pháp luận nghiên cứu Lịch sử giáo dục thế giới	10
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 1	13
Chương 2. GIÁO DỤC TRONG XÃ HỘI CÔNG XÃ NGUYÊN THỦY	14
2.1. Vài nét về cách phân kì lịch sử thế giới	14
2.2. Đặc điểm của chế độ công xã nguyên thủy	15
2.3. Sự ra đời của hiện tượng giáo dục trong xã hội công xã nguyên thủy	16
2.4. Đặc điểm của giáo dục dưới chế độ công xã nguyên thủy	17
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 2	18
Chương 3. GIÁO DỤC Ở CÁC NƯỚC PHƯƠNG ĐÔNG CỔ ĐẠI	19
3.1. Đặc điểm chung của xã hội cổ đại ở phương Đông	19
3.2. Nguồn sử liệu để nghiên cứu giáo dục cổ đại phương Đông	19
3.3. Giáo dục Ai Cập cổ đại	21
3.4. Giáo dục Lưỡng Hà cổ đại	26
3.5. Giáo dục Trung Quốc cổ đại	31
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 3	36
Chương 4. KHỔNG TỬ (551 – 479 TCN) – NHÀ GIÁO DỤC TIÊU BIỂU TRUNG QUỐC CỔ ĐẠI	37
4.1. Cuộc đời và sự nghiệp giáo dục	37
4.2. Tư tưởng triết học, chính trị, đạo đức của Khổng Tử	38
4.3. Quan điểm giáo dục của Khổng Tử	43
4.4. Nhận xét về tư tưởng giáo dục của Khổng Tử	49
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 4	50

Chương 5. GIÁO DỤC Ở CÁC NƯỚC PHƯƠNG TÂY CỔ ĐẠI	51
5.1. Đặc điểm chung của xã hội phương Tây cổ đại.....	51
5.2. Giáo dục Hi Lạp cổ đại.....	51
5.3. Một số tư tưởng giáo dục tiêu biểu ở Hi Lạp cổ đại.....	56
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 5	61
Chương 6. GIÁO DỤC PHONG KIẾN TRUNG HOA (Từ triều đại nhà Tần đến cuối thế kỉ XIX)	62
6.1. Đặc điểm chung của chế độ phong kiến Trung Hoa.....	62
6.2. Tiến trình phát triển của giáo dục phong kiến Trung Hoa.....	63
6.3. Hệ thống tổ chức giáo dục.....	65
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 6	65
Chương 7. GIÁO DỤC PHONG KIẾN TÂY ÂU VÀ GIÁO DỤC THỜI KÌ VĂN HOÁ PHỤC HƯNG	66
7.1. Đặc điểm chung của xã hội Tây Âu thời trung cổ.....	66
7.2. Hệ thống giáo dục của giáo hội Thiên Chúa giáo.....	67
7.3. Hệ thống giáo dục của lãnh chúa phong kiến.....	70
7.4. Sự xuất hiện các trường học của thị dân và các trường đại học đầu tiên ở Tây Âu.....	72
7.5. Bối cảnh ra đời của phong trào Văn hoá Phục hưng và những thành tựu văn hoá tiêu biểu có ảnh hưởng đến giáo dục.....	73
7.6. Tư tưởng giáo dục trong thời kì Văn hoá Phục hưng.....	75
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 7	75
Chương 8. TƯ TƯỞNG GIÁO DỤC CỦA JOHN LOCKE (1632 – 1704)	76
8.1. Tình hình kinh tế, chính trị, xã hội Tây Âu thế kỉ XVII.....	76
8.2. Tư tưởng giáo dục John Locke.....	76
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 8	85
Chương 9. JAN AMÔT CÔMENXKI (1592 – 1670)	86
9.1. Cuộc đời và sự nghiệp giáo dục.....	86
9.2. Quan điểm triết học.....	87
9.3. Quan điểm giáo dục.....	88
9.4. Kết luận chung.....	96
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 9	97

Chương 10. GIÁO DỤC CÁC NƯỚC CHÂU ÂU TỪ SAU CÁCH MẠNG TƯ SẢN PHÁP (1789)	
ĐẾN GIỮA THẾ KỈ XIX	98
10.1. Hoàn cảnh lịch sử	98
10.2. Tư tưởng giáo dục trong thời kì phát triển của chủ nghĩa tư bản	98
10.3. Một số nhà giáo dục tiêu biểu	99
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 10	124
Chương 11. HỌC THUYẾT GIÁO DỤC CỦA MÁC – ĂNGGHEN VÀ LÊNIN.....	125
11.1. Sự ra đời của học thuyết giáo dục của Mác – Ăngghen	125
11.2. Những luận điểm cơ bản trong học thuyết giáo dục Mác – Ăngghen.....	126
11.3. Những tư tưởng giáo dục của V.I. Lênin (1870 – 1924).....	129
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 11	139
Chương 12. A.S. MACARENKÔ (1888 – 1939) – NHÀ GIÁO DỤC XÔ VIẾT.....	140
12.1. Cuộc đời và sự nghiệp giáo dục.....	140
12.2. Hệ thống các quan điểm giáo dục của Macarenkô.....	144
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 12	154
Chương 13. TƯ TƯỞNG GIÁO DỤC CỦA THÁI NGUYÊN BỒI (1868 – 1940) –	
NHÀ CẢI CÁCH GIÁO DỤC TRUNG QUỐC ĐẦU THẾ KỈ XX	155
13.1. Cuộc đời và sự nghiệp giáo dục.....	155
13.2. Tư tưởng giáo dục	157
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 13	162
Chương 14. TƯ TƯỞNG GIÁO DỤC CỦA JOHN DEWEY (1859 – 1952).....	163
14.1. Cuộc đời và sự nghiệp giáo dục.....	163
14.2. Quan điểm triết học; giá trị cá nhân và xã hội; chính trị – xã hội; đạo đức; tâm lí học.....	166
14.3. Tư tưởng giáo dục của John Dewey.....	171
14.4. Ảnh hưởng của tư tưởng giáo dục của John Dewey đối với lịch sử giáo dục thế giới..	186
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 14	187
Chương 15. NỀN GIÁO DỤC NHẬT BẢN HIỆN ĐẠI	188
15.1. Khái quát chung	188
15.2. Tiến trình phát triển của nền giáo dục Nhật Bản hiện đại.....	189
15.3. Hệ thống giáo dục quốc dân	196
15.4. Mô hình quản lí giáo dục.....	197
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 15	198

Chương 16. NỀN GIÁO DỤC TRUNG QUỐC HIỆN ĐẠI	199
16.1. Khái quát chung	199
16.2. Tiến trình phát triển của nền giáo dục Trung Quốc hiện đại	200
16.3. Hệ thống giáo dục hiện hành	203
16.4. Những cải cách giáo dục trong thời kì hiện đại hoá	208
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 16	218
Chương 17. NỀN GIÁO DỤC HOA KÌ HIỆN ĐẠI	219
17.1. Khái quát chung	219
17.2. Tiến trình phát triển của nền giáo dục Hoa Kỳ hiện đại	220
17.3. Hệ thống giáo dục hiện hành	230
17.4. Mô hình quản lí giáo dục	238
17.5. Đầu tư cho giáo dục, huy động các nguồn lực phát triển giáo dục	240
17.6. Ứng dụng công nghệ thông tin trong giáo dục và quản lí giáo dục	241
17.7. Hệ thống kiểm định chất lượng giáo dục đại học	242
17.8. Chính sách giáo dục hiện nay của chính quyền Tổng thống Barack Obama	244
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG 17	245
Phụ lục. NHÂN VẬT VÀ SỰ KIỆN GIÁO DỤC TIÊU BIỂU TRÊN THẾ GIỚI	246
1900 – 1909	246
1910 – 1919	248
1920 – 1929	249
1930 – 1939	250
1940 – 1949	251
1950 – 1959	255
1960 – 1969	257
1970 – 1979	260
1980 – 1989	262
1990 – 1999	263
TÀI LIỆU THAM KHẢO	266

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Giáo dục là một hiện tượng xã hội được nảy sinh, biến đổi và phát triển cùng với sự hình thành, phát triển của xã hội loài người. Cùng với thực tiễn giáo dục ngày càng đa dạng, phong phú thì những tư tưởng, quan điểm, lí luận giáo dục cũng ngày càng phát triển phong phú và đa dạng. Từ đó xuất hiện hướng nghiên cứu lấy sự phát triển của lí luận và thực tiễn làm đối tượng nghiên cứu – Đó chính là khoa học về lịch sử giáo dục.

Trên cơ sở nghiên cứu mối quan hệ giữa sự phát triển kinh tế, văn hoá, chính trị – xã hội, khoa học kĩ thuật và công nghệ với sự phát triển lí luận và thực tiễn giáo dục, lịch sử giáo dục chỉ ra những quy luật phát triển giáo dục. Trên cơ sở đó, dự báo, đề xuất những giả thuyết, những kinh nghiệm vận dụng quy luật vận động và phát triển của giáo dục vào việc xây dựng, cải cách, đổi mới nền giáo dục hiện tại và tương lai.

Lịch sử giáo dục thế giới là một trong hai bộ phận của khoa học về lịch sử giáo dục. Năm 2008, Nhà xuất bản Đại học Sư phạm đã xuất bản giáo trình *Lịch sử giáo dục Việt Nam*, được đông đảo độc giả đón nhận. Để đáp ứng nhu cầu của cán bộ giảng dạy, sinh viên các trường Sư phạm và bạn đọc rộng rãi, chúng tôi tổ chức biên soạn giáo trình *Lịch sử giáo dục thế giới*.

Giáo trình gồm 17 chương, trình bày một cách hệ thống từ những vấn đề chung về lịch sử giáo dục thế giới đến đặc điểm phát triển thực tiễn và lí luận giáo dục qua các thời kì phát triển lịch sử nhân loại (từ xã hội công xã nguyên thủy đến xã hội hiện đại qua các châu lục); những tư tưởng giáo dục vĩ đại của nhân loại qua các thời kì lịch sử: Khổng Tử, J. Locke, J.A. Comenxki, Petxtalogi, J. Rutxô, Mác – Ăngghen – Lênin, J. Dewey...

Ngoài các nội dung chính, phần Phụ lục cuốn sách cung cấp cho bạn đọc một cách tóm tắt các nhân vật và sự kiện lịch sử về giáo dục thế giới từ năm 1900 đến năm 1999.

Lịch sử giáo dục thế giới là giáo trình dùng cho sinh viên và cán bộ giảng dạy các trường Đại học và Cao đẳng Sư phạm. Đồng thời nó cũng hữu ích cho các nhà nghiên cứu khoa học giáo dục, các nhà quản lí giáo dục, học viên cao học, nghiên cứu sinh và những ai quan tâm đến sự phát triển của giáo dục Việt Nam trong bối cảnh hội nhập khu vực và thế giới.

Nhà xuất bản Đại học Sư phạm trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc.

Nhà xuất bản Đại học Sư phạm

Chương 1

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ LỊCH SỬ GIÁO DỤC

1.1. Đối tượng, nội dung nghiên cứu của Lịch sử giáo dục

Mỗi lĩnh vực khoa học có quá trình hình thành, phát triển, có đối tượng, nhiệm vụ, phương pháp nghiên cứu riêng. Lịch sử giáo dục là một chuyên ngành của khoa học giáo dục, có quan hệ với nhiều khoa học khác như: Lịch sử triết học, Kinh tế học, Xã hội học... song trước hết nó liên quan trực tiếp đến khoa học lịch sử và khoa học giáo dục.

Hoạt động thực tiễn giáo dục ngày càng đa dạng và sự phát triển của những tư tưởng, quan điểm, lí luận giáo dục cũng ngày càng phong phú, đa dạng. Từ đó xuất hiện những công trình lấy sự phát triển của lí luận và thực tiễn giáo dục làm đối tượng nghiên cứu, đó là cơ sở cho sự ra đời cho một chuyên ngành khoa học mới – khoa học Lịch sử giáo dục.

Lịch sử giáo dục với tư cách là một khoa học, nghiên cứu quá trình hình thành, phát triển của thực tiễn và lí luận giáo dục của nhân loại qua các thời kì lịch sử, kể từ khi xã hội loài người ra đời cho đến nay.

Như vậy, đối tượng nghiên cứu của Lịch sử giáo dục là *đối tượng kép*, vừa nghiên cứu lí luận vừa nghiên cứu thực tiễn giáo dục qua các thời kì lịch sử khác nhau. Đó là một đặc trưng của Lịch sử giáo dục, khác với các khoa học khác như Lịch sử triết học, Lịch sử tư tưởng.

1.2. Nhiệm vụ nghiên cứu của Lịch sử giáo dục

1.2.1. Nhiệm vụ chung

Lịch sử giáo dục nghiên cứu mối quan hệ giữa sự phát triển kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội, khoa học kĩ thuật, công nghệ với sự phát triển của lí luận và thực tiễn giáo dục, từ đó tìm ra những quy luật phát triển giáo dục và đề xuất những giả thuyết, những kinh nghiệm vận dụng vào quá trình xây dựng, cải tạo, đổi mới nền giáo dục hiện tại và tương lai.

1.2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu cụ thể

– Nghiên cứu, mô tả các hoạt động tổ chức xây dựng nền giáo dục, sự hình thành và phát triển của hệ thống giáo dục quốc dân của các quốc gia qua những thời kì lịch sử.

– Nghiên cứu sự phát sinh, phát triển của các tư tưởng giáo dục, các quan điểm giáo dục, các hệ thống lí luận giáo dục điển hình qua các thời kì lịch sử của thế giới và của dân tộc.

– Nghiên cứu các phong trào giáo dục tiên tiến có tác động lớn đến xu hướng phát triển giáo dục của thế giới và của mỗi quốc gia.

– Nghiên cứu những hoạt động của các nhà sư phạm, các nhà giáo dục có đóng góp lớn cho sự phát triển thực tiễn và lí luận giáo dục trong mỗi thời kì lịch sử.

– Một trong những yêu cầu quan trọng của việc nghiên cứu lịch sử giáo dục là trên cơ sở kinh nghiệm và lí luận giáo dục mà loài người đã tích lũy được nêu lên những dự báo, phương hướng chiến lược phát triển giáo dục hoặc đề xuất những cải tiến, đổi mới về nội dung, phương pháp, mô hình tổ chức, quản lí, mô hình phát triển giáo dục cho hiện tại cũng như tương lai.

1.3. Phương pháp luận nghiên cứu Lịch sử giáo dục thế giới

Lịch sử giáo dục có hai bộ phận: Lịch sử giáo dục thế giới và Lịch sử giáo dục của mỗi quốc gia, dân tộc.

Các hiện tượng, sự kiện giáo dục này sinh và phát triển là sản phẩm của những điều kiện lịch sử xã hội cụ thể. Đồng thời, mỗi hiện tượng giáo dục lại có một quá trình hình thành và phát triển tự thân do những mối quan hệ logic bên trong của giáo dục quy định. Hai quy luật trên đan chéo, chế ước sự phát triển của giáo dục. Do đó, khi nghiên cứu Lịch sử giáo dục cần phải quán triệt quy luật về mối quan hệ biện chứng và quy luật về mối quan hệ logic bên trong của giáo dục.

Việc nghiên cứu Lịch sử giáo dục học thế giới lấy các quan điểm và nguyên lí của phép duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử Mác – Lênin làm cơ sở phương pháp luận. Xem xét sự phát triển của lịch sử giáo dục thế giới là một quá trình vận động và phát triển hợp quy luật, chịu sự chi phối và chế ước của các quy luật kinh tế – xã hội. Xem xét sự phát triển của lịch sử giáo dục thế giới trong mối liên hệ biện chứng với các quá trình xã hội khác. Cụ thể, nghiên cứu Lịch sử giáo dục thế giới dựa trên các tiếp cận sau đây: